

Anadolu Mecmuası
2/5, Aralık 2023, s.47-50.

ORTA ÇAĞ İNSANLARI

Elieen Power

Çeviren: İslam Kavas

(Kronik Kitap, 3. Baskı, İstanbul, 2020.)

Nasibe POLAT*

Orta ağ İnsanları adlı çalışma toplamda 239 sayfa gibi az bir hacme sahip olmasına rağmen bizlere Orta ağ toplumları hakkında geniş bilgiler sunan kıymetli bir eserdir. Çok az sayfa hacmine karşılık çalışmanın her aşamasının titizlikle hazırlanmış olduğu dikkatlerden kaçmamıştır. Çalışmanın evirmeni tarafından eklemelerin yapıldığı eserde, “Giriş” adlı başlıkla çalışmaya ilk adım atılmıştır. Bu başlık altında okuyuculara hem Orta ağ Avrupası hem de çalışmanın kahramanları hakkında bilgiler sunulmuştur. Çevirmen burada eserin içeriğiyle ilgili merakımızı uyandıran notlar ilave etmiştir. Akıcı ve bir o kadar da anlaşılır bir üslupla kaleme alınan bu çalışma, okuyucuyu ilk cümleden itibaren okumaya teşvik etmektedir.

Giriş kısmından sonra “Mütercimden Birkaç Kalam” adlı başlıkla çevirmen çalışmayla olan muhataplığının başlangıç hikâyesini bizlere sunmuştur. Bu açıdan çevirmenin okuyucuyla samimi bir bağ kurma ihtimalinin yüksek olduğunu söylemek mümkün. Oldukça kısa ve öz bir anlatımla bilgiler aktarılmıştır.

Bu konu başlıklarının sonra Robert Bartlett tarafından Türkçe çeviriye dair önsözü, Elieen Power’in hayatı ve akademik çalışmalarını içermektedir. Eserin sahibi hakkında okuyucuyu bilgilendirmesi hasebiyle edindiği değer burada da tekrarlanmıştır. Çalışmada bu tarz başlıkların varlığı, titiz bir araştırmanın ürünü

* Mersin Üniversitesi, Doktora Öğrencisi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, İletişim: nsbplt44@gmail.com, ORCID: 0009-0003-1479-5473.

olduğunun kanıtıdır. Power'in önsözünün ardından bölümlere geçilmektedir.

Toplamda yedi bölümden oluşan çalışmanın her bir bölümü farklı hikâyelere ev sahipliği yapmaktadır. Çalışma, birinci bölümden itibaren hikâyeler vasıtasıyla bugün Orta çağ Avrupası hakkında olan genel bilgi eksikliğini tamamlayıcı görevini üstlenmiş bir anekdot olarak düşünülebilir. Orta çağ Avrupası hakkında bizlere tarihsel, sosyal ve ekonomik alanlarda bilgiler sunmanın yanında orta sınıf mensuplarının yaşamına dair bilgiler vermekte. Bu açıdan Orta çağ Avrupası'nda var olan üst tabakanın yanında mevcut olan orta sınıfın varlığını da akıllara getirmektedir. Özellikle çiftçi Bodo üzerinden aktarılan hikâye, o dönemdeki varlığı noktasında bilgilerin eksik olduğu kesimi ele almaktadır. Farklı bir bakış açısıyla çalışma, halkın ruhban, tüccar, köylü, seyyah vb. birçok kesiminden haberdar olmamıza vesile olmaktadır. Tarihsel bilgi dâhil dönemin feodal yasası, senyörlük usulü, yönetim sistemleri gibi konulara vakıf olunmasını sağlayan çalışma, genel olarak bölümlerin sonuna ilave edilmiş olunan kaynaklarla zenginleştirilmiştir. Çalışmayı besleyen ve zenginleştiren kaynaklar bu sahada çalışmakta olan veya bu niyette olan araştırmacılara yol göstermesi açısından da önemlidir. Nitelik olarak kıymetli bulunan çalışma, dâhil edilen görsellerle de dikkatlerin odak noktası olmaktadır. Çalışmanın okuyucu kitlenin Orta çağ Avrupası'na olan algısının şeffaflaşması açısından birçok yönde özellikli olduğu muhakkaktır.

Birçok alana olan katkıları bir tarafa tarih sahası açısından bakıldığında; Roma dönemi başta olmak üzere Orta çağ boyunca var olan toprak sistemi ve işleyişi hakkında bilgiler yer almakta. İlk iki bölüm bir tarafa üçüncü bölümde toprak sistemi ve işleyişine yönelik kayıtlara dayanan bilgilerin varlığı dikkat çekicidir. Bu kayıtlardan I. Şalmen dönemi fermanlarda yetiştirilen bitkiler hakkında dahi bilgilerin bulunması, bir düzenli sistemin var olduğunu okuyucuya bildirir. Toprak sistemi çerçevesinde dönemin kiracısı, gelir-gideri, kiracıları, eşi ve çocuklarının ismine kadar kayıtlarda yer verilmesi

detaylar hakkında bilgi edinme fırsatı sağlar. Toprak sisteminin işleyişi, kiracının yükümlülükleri hakkında bilgiler verilmesinin yanında kadının toplumdaki misyonuna da değinilmiş. Kadının toplumda aktif bir rol oynadığı ve kadının bu noktada kâhya tarafından denetlendiği çalışma aracılığıyla okuyucuya ulaşmakta. Bu açıdan toplumun her kesimi hakkında bilgilerin harmanlandığı bir çalışma olduğu kanaati ortaya çıkmakta.

Çalışmada erkek cinsinin yanı sıra kadınların tasviri, Orta çağ toplumunda kadına olan bakış açısını da ortaya koymaktadır. Burada kadının yün eğirerek ve elbise dokuyarak toplumda aktifleştiği belirtilmiştir. Bu açıdan çalışmanın sosyal sahalara malzeme sağladığı söylenilebilir. Öyle ki bu çalışma üzerinden toplumun her kesiminin yaşam şekli, inancı bir tarafa kadın ve erkek kesiminin toplumdaki farklılaşan misyonu hakkında da genel bir bilgi sağlamaktadır. Marco Polo hakkında bir paragrafın açıldığı üçüncü bölümde onun hayat hikâyesi üzerinden Orta çağ Venedik'i gözümüzde canlandırmayı sağlayan bir tasvir yer almakta. Marco Polo'nun hayat hikâyesinin sığdırıldığı üçüncü bölümden sonra bir rahibenin hayatının yer aldığı dördüncü bölüm gelmektedir. Madame Eglantine adlı kadının bir rahibe olarak Canterbury Hikâyeleri'nden bir alıntı olduğu ifade edilerek dönemin kadın bakış açısı ve ruhban kesim üyesi olan kadına karşı beklentiler naçizane belirtilmiştir. Rahibenin hayat hikâyesinden başlayarak manastıra girişi ve yaşamı hakkında detaylı bilgiler yer almaktadır. Madame Eglantine, rahibe kurallarına aykırı kişiliğinin yanında hayranlık uyandıran bir şahsiyet olarak yansımıştır. Dinin baskıladığı kadının dik duruşunun aktarıldığı bu hayat örgüsü, dönemin kadın üzerindeki baskısına dair bilgiler sunar. Ruhban kesimin bu yola girmenin belli kaideleri bulunmakla birlikte dünya zevklerinden mahrum olmak zorundadır. Bu bilgiler okuyucunun ilgisini uyandırması açısından önemlidir. Öyle ki çalışmada rahip veya rahibenin dünya nimetlerinden muaf olup birer ölü olarak miras hakkını dahi kaybettiği kaydedilmiştir. Bu hikâyenin devamında “Hane Reisinin Karısı” başlıklı bölümde evli genç kadının yaşlı kocasıyla olan evliliğinden bahsedilir. Bu hikâye vasıtasıyla okuyucuya

dönemin evlilik kurumu hakkında bilgiler sunulmakta. Çalışmada kadının her şartta sadık olması gerektiği benzetme ve örneklerle vurgulanmıştır. Öyle ki kadının kocasına olan sadakati, sahip-köpek bağlılığına benzetilmiştir. Kadının zayıflığı ve erkek eğitimine muhtaçlığı sık sık tekrarlandığı bu bölümde kadının evlilik kurumundaki yeri bu şekilde okuyucuya ulaşılmakta. Diğer tarafta o dönemde mevcut olan yaşlı koca-genç kadın evliliğinde kocanın ölümü halinde kadının gelecekteki kocası için eğitilmesi gerektiği anlayışı, okuyucu kitlenin mutlaka dikkatini çekecektir. Bazı ifadeler aracılığıyla kilisenin ve toplumun kadına olan bakış açısı açıkça belirtilmiş. “Tanrı kadının üstün bir makamda olmasını isteseydi onu Âdem’in kaburgalarından değil, kafasından yaratırdı.” (s.169) ifadesi bunun en iyi örneğidir.

Kadının toplumdaki var oluş hikâyelerinin aktarılması, çalışmanın dikkatleri çekmesi noktasında etkin rol oynamaktadır. Öte tarafta altıncı bölümde Orta çağ İngiltere’sinin zenginlik kaynakları, adetleri hakkında bilgiler sunması, çalışmaya ayrı bir zenginlik katmıştır. Evlilik yaşı, beşik kertmesi, kan davaları, vb. ilgi çekici konuların da sığdırıldığı bu bölüm, dönemselle ve bölgeselle karşılaştırmayı sağlayan bilgileri sunması hasebiyle oldukça değerlidir. Yedinci bölümde bir İngiltere kumaşçısının hayatından kesintiler yer almakta. Kumaşçının hayatı üzerinden dönemin İngiltere’si açısından yün ve kumaş ticaretinin önemi vasiyetnameler vasıtasıyla bizlere sunulmuştur.

Elieen Power’in kaleminden çıkan bu çalışmanın İslam Kavas’ın Türkçe çevirisiyle daha çok okuyucu kitlesine ulaşmasını umut ediyoruz. Çalışma, içerik olarak birçok okuyucu kitlenin yabancı olduğu konulara değinme fırsatı sağlaması gerekçesiyle tarafımızca tavsiye edilmektedir. Bu tarz çalışmaların çoğalmasının ilim sahasına faydalı olacağı öngörümüzdür.